

Tisková zpráva

COVID 19, finanční situace domácností a distanční výuka - Naše společnost - speciál – duben 2021

- ⊙ Necelé dvě třetiny dotázaných (64 %) uvedly, že příjmy jejich domácnosti zůstaly v době COVIDu stejné, více než čtvrtina (27 %) uvedla, že se snížily, z toho 9 %, že značně. U 8 % domácností se příjem zvýšil. Výsledná zjištění se v průběhu pandemie výrazně nemění.
- ⊙ Téměř tři pětiny domácností uvedly, že by za současné situace dovedly vycházet s financemi více než půl roku. 5 % domácností již nyní s financemi nevychází, dalších 5 % by vydrželo nejdéle měsíc. Hodnocení finanční situace se od posledního šetření (únor) nezměnilo.
- ⊙ Finanční situace je podle očekávání závislá na socioprofesioním statusu dotázané osoby a především na výši příjmů domácnosti (rozdíl mezi krajními decily v odpovědi „více než půl roku“ je 52 procentních bodů).
- ⊙ Se současným uzavřením všech škol souhlasí třetina dotázaných, dvě třetiny nesouhlasí. Míra souhlasu oproti zářijovému zjišťování se snížila o 7 procentních bodů.
- ⊙ Distanční výuku zvládá více než polovina rodičů (54 %) snadno, dvě pětiny (40 %) obtížně.

Zpracoval:

Milan Tuček

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Tel.: 210 310 586; e-mail: milan.tucek@soc.cas.cz

Centrum pro výzkum veřejného mínění se ve svém dubnovém speciálním výzkumu zaměřilo na koronavirovou krizi a zkušenosti občanů s ní. Speciální výzkum byl proveden v rámci projektu Naše společnost, za otázky a design šetření zodpovídá CVVM, data sbírala společnost Median. Výzkum navazoval na šetření, která proběhla 4krát ve stejném aranžmá v minulém roce a popáté v únoru letošního roku.

Ve všech speciálech jsme položili dvě otázky, které se týkaly příjmu domácnosti (změna příjmů v souvislosti s koronavirem, na jak dlouho stačí finanční rezervy). Rozložení odpovědí se příliš nezměnilo v případě příjmů domácnosti. V dubnu 2021 podobně jako ve většině předchozích výzkumů více než tři pětiny domácností uvedly, že jejich příjmy zůstaly stejné, pětina řekla, že se jejich příjmy mírně snížily, a desetina sdělila, že se jejich příjmy značně snížily (viz tabulku 1). 8 % domácností se příjmy podle dubnových dat zvýšily, což je zatím nejvyšší podíl, avšak rozdíly mezi výzkumy jsou na hranici statistické významnosti.

Tabulka 1: V souvislosti se šířením koronaviru se příjmy Vaší domácnosti zvýšily/snížily (v %)

Měsíc	Značně zvýšily	Mírně zvýšily	Zůstaly stejné	Mírně snížily	Značně snížily	Nevím
Květen 2020	1	4	61	23	11	0
Červen 2020	1	4	60	24	11	0
Listopad 2020	1	3	62	22	11	1
Prosinec 2020	1	6	65	18	9	1
Únor 2021	0	5	67	20	8	0
Duben 2021	2	6	64	18	9	1

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciál 2020, 7. – 23. 5. 2020, 1043 respondentů starších 18 let, kombinace metod CAWI a CATI.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciál 2020, 4. – 17. 6. 2020, 1011 respondentů starších 18 let, kombinace metod CAWI a CATI.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciál 2020, 30.10. – 19. 11. 2020, 1022 respondentů starších 18 let, kombinace metod CAWI a CATI.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciál 2020, 20. 11. – 8. 12. 2020, 1024 respondentů starších 18 let, kombinace metod CAWI a CATI.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciál 2021, 2. – 16. 2. 2021, 1035 respondentů starších 18 let, kombinace metod CAWI a CATI.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciál 2021, 26. 3. – 15. 4. 2021, 1025 respondentů starších 18 let, kombinace metod CAWI a CATI.

Změna příjmů domácnosti je výrazně podmíněna sociálně profesním statutem. I když jde o status dotázané osoby, a ne hlavy domácnosti, přesto je zřetelně vidět, že největší propad příjmů mají OSVČ a pochopitelně (nově) nezaměstnaní. Po první vlně (speciál v červnu), v prosinci a v únoru byla situace obdobná.

Tabulka 2: Finanční prostředky domácnosti podle socioekonomického statusu respondenta (v %)

	Značně zvýšily	Mírně zvýšily	Zůstaly stejné	Mírně snížily	Značně snížily	N
Student	4	5	54	24	11	55
Nepracující důchodce	1	5	79	11	3	323
Nezaměstnaný	0	6	31	23	40	35
Žena na mateřské dovolené	2	4	61	22	11	45
Podnikatel se zaměstnanci	0	0	62	13	25	8
OSVČ	3	1	39	26	30	77
Vyšší odborný nebo řídicí pracovník	4	16	61	17	2	106
Nižší odborný pracovník	1	7	62	23	7	134
Úředník, pracovník služeb	1	5	61	19	12	112
Kvalifikovaný dělník	3	3	63	24	7	75
Obsluha strojů, nekval. dělník	0	4	67	18	11	55
Celkem	2	6	64	18	9	1025

Dopočet do 100% tvořili odpovědi „neví“. V posledním sloupci je pro informaci uveden počet respondentů.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciál 2021, 26. 3. – 15. 4. 2021, 1025 respondentů starších 18 let, kombinace metod CAWI a CATI.

Souvislost propadu příjmů s finanční situací domácnosti je ještě více zřetelná, ale týká se jen nejnižšího a nejvyššího decilu, tj. zhruba deseti procent domácností s nejnižšími a nejvyššími příjmy (viz následující tabulku 3). Z uvedených údajů plyne, že mezi domácnostmi z nejnižšího příjmového decilu došlo u 54 % k snížení příjmů (v 30 % z nich pak k výraznému snížení). Naopak v pětině domácností z nejvyššího decilu došlo ke zvýšení příjmů. Po první vlně (speciál v červnu) i v prosinci byla situace obdobná (byla ilustrována pomocí subjektivního ocenění materiální situace domácnosti). Potvrzuje se obecně přijímaná teze, že „bohatí bohatnou a chudí chudnou“, která shrnuje dynamiku příjmových nerovností v současné nejen české společnosti.

Tabulka 3: Čistý měsíční příjem domácnosti domácností (v %)

	Značně zvýšily	Mírně zvýšily	Zůstaly stejné	Mírně snížily	Značně snížily	
Nejnižší decil	1	1	43	24	30	7
2. decil	1	4	60	17	18	10
2. kvintil	2	5	68	20	4	17
3. kvintil	2	5	67	17	9	22
4. kvintil	1	6	69	18	6	18
9. decil	0	4	73	18	4	9
Nejvyšší decil	4	16	63	14	3	9
Neuvedl	4	6	56	17	12	8
Celkem	1	6	63	18	9	100

Dopočet do 100% tvořili odpovědi „neví“. V posledním sloupci tabulky je rozložení odhadu čistých příjmů

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciál 2021, 26. 3. – 15. 4. 2021, 1025 respondentů starších 18 let, kombinace metod CAWI a CATI.

V druhé otázce zjišťující odhad, jak dlouho domácnost respondenta dokáže vycházet s financemi, téměř tři pětiny dotázaných odhadují, že více než půl roku (duben 2021). V této odpovědi došlo meziměsíčně přeci jen jednak ke statisticky významnému rozkolísání a jednak k výraznému nárůstu (plus 11 procentních bodů mezi červnem a listopadem, plus 12 procentních bodů mezi prosincem a únorem/dubnem). Domácností, které s financemi již nyní nevycházejí, je stabilně kolem 5 %, dalších 5-8 % by vyšlo s financemi nejdéle jeden měsíc.

Tabulka 4: Jak dlouho dokáže Vaše domácnost vycházet s financemi, pokud by se současná situace nezměnila (v %)

Měsíc	Již nyní nevycházíme	Nejdéle měsíc	Nejdéle dva měsíce	Nejdéle tři měsíce	Méně než půl roku	Více než půl roku	Nevím
Květen 2020	5	7	7	8	15	46	12
Červen 2020	6	6	11	10	15	41	11
Listopad 2020	4	5	8	8	13	52	10
Prosinec 2020	5	8	8	9	13	46	11
Únor 2021	4	6	5	6	10	58	11
Duben 2021	5	5	5	6	13	58	9

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciály 2020/21

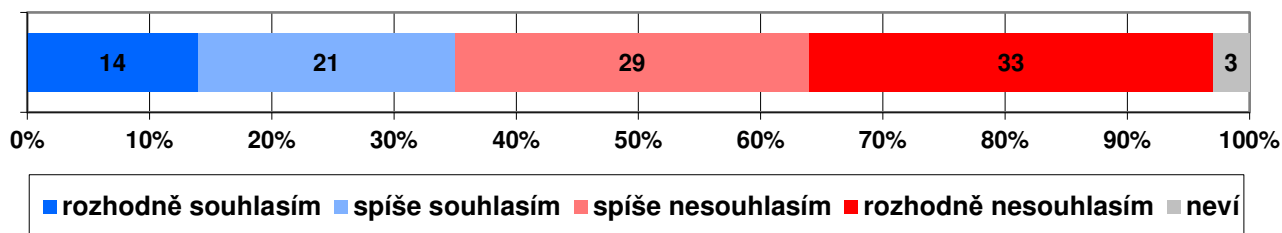
Pochopitelně je doba, po kterou domácnost dokáže vycházet s příjmy, výrazně ovlivněna stávající příjmovou situací domácností (a tím, zda se jí snížily příjmy). Převážná většina domácností z nejvyšších dvou příjmových decilů by dokázala vyjít déle než půl roku (72 %, resp. 84 %). Naopak, ty domácnosti, které patří do nejnižšího decilu, by více než půlroku vydržely ze 32 %. Už nyní s příjmy nevycházejí v téměř čtvrtině případů.

Tabulka 5: Jak dlouho dokáže Vaše domácnost vycházet s financemi podle odhadu čistého měsíčního příjmu (v %)

	Již nyní nevycházíme	Nejdéle měsíc	Nejdéle dva měsíce	Nejdéle tři měsíce	Méně než půl roku	Více než půl roku	Nevím
Nejnižší decil	24	4	6	4	17	32	13
2. decil	10	11	5	4	6	52	12
2. kvintil	3	5	10	5	13	55	9
3. kvintil	5	4	6	7	12	59	7
4. kvintil	2	4	4	8	17	59	6
9. decil	1	2	4	5	10	72	6
Nejvyšší decil	1	2	1	2	6	84	4
Neuvedl	5	5	5	5	10	49	21
Celkem	5	5	5	6	13	58	9

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciál 2020, 2. – 16. 2. 2021, 1035 respondentů starších 18 let, kombinace metod CAWI a CATI.

Graf 1a: Souhlas s uzavřením všech škol¹

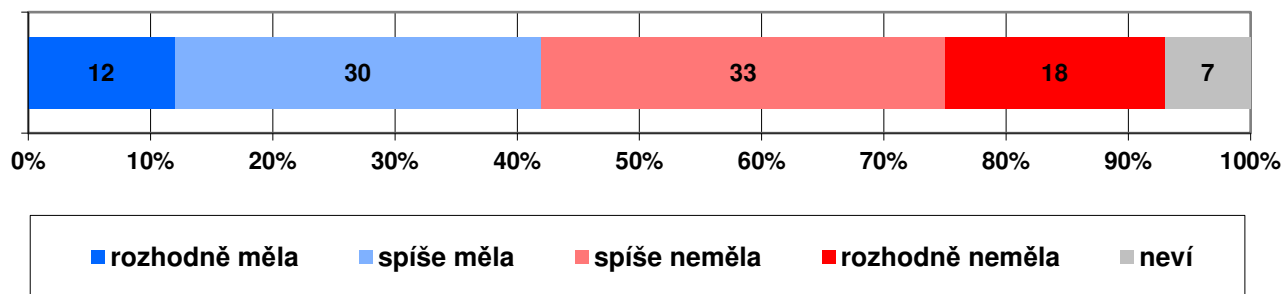
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciál 2021, 26. 3. – 15. 4. 2021, 1025 respondentů starších 18 let, kombinace metod CAWI a CATI.

Součástí dubnového výzkumu bylo i zjišťování názorů veřejnosti na stávající uzavření všech škol (viz graf 1a). Podobnou otázku jsme položili v zářijovém šetření 2020 (viz graf 1b), kdy ale šlo o doporučení (vláda by měla/neměla při zhoršení situace uzavřít školy). Zatímco se stávajícím uzavřením škol nesouhlasí 62 % dotázaných, z toho 33 %

¹ Znění otázky: „Vzhledem k zhoršení epidemické situace vláda přistoupila k uzavření všech škol (mateřských, základních, středních i vysokých). Souhlasíte, nebo nesouhlasíte s tím, aby za stávající situace byly všechny školy uzavřeny?“ Varianty odpovědí: rozhodně souhlasím, spíše souhlasím, spíše nesouhlasím, rozhodně nesouhlasím, nevím.

rozhodně nesouhlasí, nesouhlas s případným zavřením škol při zhoršení epidemické situace v září 2020 uvedla jen přibližně polovina dotázaných (51 %, rozhodný nesouhlas 18 %). I když jde o rozdílnou situaci, přece jen patnáctibodový posun v nárůstu rozhodného nesouhlasu ukazuje na podstatnou proměnu veřejného mínění.

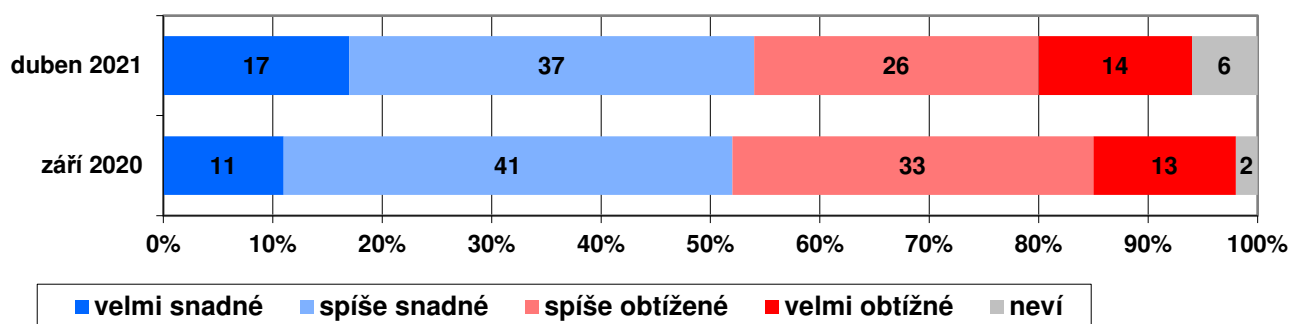
Graf 1b: Měla by vláda při zhoršení situace s šířením koronaviru znovu přistoupit k uzavření škol²

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 5. – 20. 9. 2020, 918 respondentů starších 18 let, osobní rozhovor. Z důvodů komparace byl původní soubor 15+ omezen na 18+.

Respondentů majících děti, kterých se týkalo uzavření škol, jsme se zeptali, do jaké míry bylo snadné či obtížné zajistit distanční výuku (šlo o zhruba čtvrtinu dotázaných). Pro srovnání uvádíme i zjištění ze zářijového výzkumu.

Graf 2: Jak snadné, nebo obtížné bylo v době vzdělávání na dálku zajistit výuku pro děti³

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 5. – 20. 9. 2020, 235 respondentů, kteří mají děti, které se distančně vzdělávaly v době uzavření škol, osobní rozhovor.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost – speciál 2021, 26. 3. – 15. 4. 2021, 284 respondentů, kteří mají děti, které se distančně vzdělávají, kombinace metod CAWI a CATI.

Mírně nadpoloviční většina (54 %) rodičů, jejichž děti jsou v době uzavření škol vzdělávány distančně, uvedla, že pro ně zajištění jejich výuky bylo snadné, když 17 % to označilo za „velmi snadné“ a 37 % za „spíše snadné“. Dvě pětiny (40 %) naopak uvedly, že zajištění této výuky pro své děti považovaly za obtížné, když 26 % to označilo za „spíše obtížné“ a 14 % dokonce za „velmi obtížné“. Zbylých 6 % rodičů neumělo snadnost či obtížnost posoudit a zvolilo možnost „nevím“. Oproti září minulého roku se hodnocení mírně změnilo – o 6 procentních bodů přibýlo rodičů, kteří hodnotí zajištění výuky jako „velmi snadné“, částečně na úkor snížení podílu hodnocení „spíše snadné“. O 7 bodů se snížil podíl rodičů, kteří uvedli odpověď „spíše obtížné“, mírně se zvýšil podíl nerozhodných odpovědí.

² Znění otázky: „Měla, nebo neměla by vláda při zhoršení situace s šířením koronaviru znovu přistoupit k uzavření škol?“ Varianty odpovědí: rozhodně měla, spíše měla, spíše neměla, rozhodně neměla.

³ Znění otázky: „Jak snadné, nebo obtížné pro Vás bylo zajistit v době vzdělávání na dálku výuku pro své děti?“ Varianty odpovědí: velmi snadné, spíše snadné, spíše obtížné, velmi obtížné.

Podrobnější analýza ukázala, že je určitý rozdíl v hodnocení zajištění distanční výuky mezi otci a matkami (otcové „velmi snadno“ uvedli v 11 % odpovědí, matky ve 22 %, naopak „spíše snadno“ uvedli otcové ve 44 % a matky ve 29 %). Výrazný vliv mělo i vzdělání rodiče. Překvapivě rodič s nejnižším vzděláním uvedl odpověď „velmi snadno“ ve 24 %, rodič s nejvyšším vzděláním v 11 % odpovědí, rozdíl se vyrovnal v odpovědi „spíše snadno“ – 24 %, resp. 47 %). Výsledek dokládá, že u vzdělanějších rodičů vyvolává distanční výuka více nejasností a problémů.

Technické parametry výzkumu

Výzkum:	<i>Naše společnost – speciál 2021</i>
Realizátor:	<i>Median, s.r.o.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR</i>
Termín terénního šetření:	<i>26.3. – 15.4. 2021</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání, ekonomické postavení, frekvence užívání internetu</i>
Vážení dat:	<i>pohlaví, věk, vzdělání, kraj velikost místa bydliště, ekonomické postavení a užívání internetu, věk x vzdělání, pohlaví x kraj, věk x kraj, vzdělání x kraj a velikost místa bydliště x kraj</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr a vážení dat:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 18 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1025</i>
Metoda sběru dat:	<i>Kombinace dotazování CAWI a CATI</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>KK6, KK8, OR294, OR292, OR293</i>
Kód zprávy:	<i>or210506</i>
Zveřejněno dne:	<i>6. května 2021</i>
Zpracoval:	<i>Milan Tuček</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (zde je to obyvatelstvo České republiky starší 18 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce a u tohoto speciálního výzkumu také na ekonomické postavení a frekvenci užívání internetu. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velikých obcí atd.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 18 let.

Vážení dat – způsob zvýšení reprezentativity souboru vzhledem k vybraným charakteristikám populace pomocí přiřazení váhy každému respondentovi. Váhy jsou vytvářeny pomocí metody iterativního proporčního vážení a pohybují se v rozsahu 0,333 až 3.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíří námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.]